

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	HIST 304, Azərbaycan Tarixi – 2, 6 AKTS.
	Departament	Tarix və Arxeologiya Departamenti
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2025/2026 Yaz semestri
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Dr. Əlizadə Odər Elşən oğlu
	E-mail:	oder.alizade@khazar.org
	Telefon:	
	Mühazirə otağı/Cədvəl	
	Məsləhət saatları	Tələbələrlə razılaşdırılan vaxtlarda
Prerekvizitlər	Azərbaycan tarixi - 2	
Tədris dili	2026	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərsliklər: 1. Azərbaycan Tarixi. Uzaq Keçmişdən 1870-ci ilə qədər, Süleyman Əliyarlı redaktəsi ilə, Çıraq nəşriyyatı, Bakı, 2016. 2. Ali Məktəblər Üçün Dərslik (Ən qədim zamanlardan - XXI əsrin ilk onilliklərinədək) M. Q. Abdullayevin redaktəsi ilə. Bakı, 2019. 3. Cümhuriyyətə Gedən Yol. Boran Əziz. Çapar yayınları, Bakı, 2020. Əlavə dərsliklər – Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti 1918-1920, Parlament, Steneqrafik hesabatlar I cild, Azərbaycan nəşriyyatı, Bakı 1998. – Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti 1918-1920, Parlament, Steneqrafik hesabatlar II cild, Azərbaycan nəşriyyatı, Bakı 1998. – Azərbaycan Mətbuatı Tarixi 1875-1920, Akif Aşırlı, Elm və Təhsil nəşriyyatı, Bakı 2009. – Azərbaycan Ordusunun Tarixi, 1917-1918, Mehman Süleymanov, I cild, Maarif nəşriyyatı, Bakı 2018. – Azərbaycan Ordusunun Tarixi, Noyabr 1918-Aprel 1920, Mehman Süleymanov, II cild, Maarif nəşriyyatı, Bakı 2018. – Azərbaycan Ordusunun Tarixi, 1920-1922, Mehman Süleymanov, III cild, Maarif nəşriyyatı, Bakı 2018. – Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əsərləri 1909-1914, II cild, Şirvan nəşriyyatı, Bakı 2001. – Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əsərləri 1915-1916, III cild, Elm nəşriyyatı, Bakı 2012.	

	– Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əsərləri 1917-aprel 1918, IV cild, Qanun nəşriyyatı, Bakı 2013. – Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əsərləri 1918-aprel 1920, V cild, Qanun nəşriyyatı, Bakı 2014. – Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əsərləri Mühacirət Dövrü Türkiyə 1922-1929, I cild, Nəsiman Yaqublu, Bakı 2016. – Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əsərləri Mühacirət Dövrü ,Yeni Qafqasiya, Azəri Türk, Odlu Yurd, Bildirişdəki yazıları, II cild, Nəsiman Yaqublu, Bakı 2021. – ADR-İran Diplomatik Münasibətləri Qafqaz Fövqəladə Komissiyasının Sənədləri Işığında 1919-1920-ci illər, Şərq-Qərb nəşriyyatı, Bakı 2017. – Azərbaycan Cümhuriyyətində Xalq Təhsili 1918-1920-ci illər, Əzizə Ənvər qızı Nəzərli, Xəzər Universiteti nəşriyyat, Bakı 2018.
Kursun təsviri	Bu kurs Azərbaycan tarixinin əsas mərhələlərinin elmi-nəzəri əsaslar üzərində öyrənilməsinə həsr edilmişdir. Fənn çərçivəsində Azərbaycan tarixinin XVIII əsrin ikinci yarısından XX əsrin əvvəllərində olan ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni inkişaf mərhələləri sistemli və kompleks şəkildə təhlil olunur. Xüsusi diqqət XVIII-XX əsrlərdə baş vermiş mühüm tarixi proseslərə, milli dövlətçilik ideyasının formalaşmasına, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünə və müstəqil dövlətçilik mərhələsinin əsas xüsusiyyətlərinə yönəldilir. Kursun məqsədi tələbələrdə tarixi hadisələri ilkin mənbələr və elmi ədəbiyyat əsasında qiymətləndirmək, tarixi proseslərin səbəb-nəticə əlaqələrini müəyyənləşdirmək və milli tarixə obyektiv, analitik və tənqidi elmi yanaşma formalaşdırmaqdır. Tədris prosesi mühazirələr, mətn təhlilləri, məşğələlər, qrup müzakirələri və praktik tapşırıqlar vasitəsilə həyata keçirilir və tələbələrin analitik düşünmə, tənqidi təhlil və tarixi bilikləri tətbiq etmə bacarıqlarının inkişafını təmin edir.
Kursun məqsədləri	Bu kursun məqsədi Azərbaycan tarixinin XVIII əsrin ikinci yarısından XX əsrin əvvəllərində olan dövrünü tarixi metodologiya və müasir elmi yanaşmalar əsasında öyrətmək, tələbələrdə həmin mərhələyə dair müstəqil elmi təhlil aparmaq bacarığı formalaşdırmaqdır. Kurs tələbələrin tarixi prosesləri xronoloji ardıcılıqla dərk etməsini, əsas hadisə və anlayışları nəzəri kontekst daxilində şərh etməsini təmin etməyə yönəlmişdir. Kursun məqsədləri aşağıdakılardır: • tələbələrə Azərbaycan tarixinin müvafiq dövrü üzrə strukturlaşdırılmış və dərinləşdirilmiş biliklər qazandırmaq; • tarixi mənbələrdən istifadə etməklə elmi araşdırma aparma və nəticə çıxarma bacarığını inkişaf etdirmək; • ictimai-siyasi və iqtisadi dəyişikliklərin tarixi məzmununu elmi kateqoriyalar vasitəsilə izah etmək vərdişi formalaşdırmaq; • milli dövlətçilik ənənələrinin təşəkkülünü tarixi kontekst çərçivəsində şərh etmək qabiliyyətini gücləndirmək; • tələbələrdə müqayisəli təhlil, ümumiləşdirmə və elmi arqumentasiya bacarıqlarını inkişaf etdirmək;

	tarixi biliklərin müasir ictimai şüurun formalaşmasındakı rolunu dərk etməyə istiqamətləndirmək.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Bu fənni uğurla başa vurmuş tələbələr aşağıdakı bilik, bacarıq və kompetensiyalara yiyələnəcəklər: - Azərbaycan tarixinin XVIII əsrin ikinci yarısından XX əsrin əvvəllərinədək olan dövrünün əsas mərhələlərini, aparıcı tarixi hadisələrini və inkişaf meyillərini elmi əsaslarla izah edə biləcəklər; - tarixi hadisə və prosesləri xronoloji ardıcılıq və məkan konteksti çərçivəsində sistemləşdirə biləcəklər; - ilkin mənbələr və elmi ədəbiyyat əsasında tarixi faktları təhlil etmək və müqayisəli qiymətləndirmə aparmaq bacarığına malik olacaqlar; - ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni proseslərin qarşılıqlı əlaqəsini müəyyənləşdirə və elmi arqumentlərlə əsaslandırma biləcəklər; - milli dövlətçilik ideyasının formalaşma mərhələlərini tarixi baxımdan şərh edə biləcəklər; - tarixi problemlər üzrə müstəqil fikir yürütmək və elmi müzakirələrdə əsaslandırılmış mövqe ortaya qoymaq bacarığı qazanacaqlar; - analitik düşünmə, tənqidi təhlil və akademik yazı bacarıqlarını inkişaf etdirəcəklər; - əldə etdikləri tarixi bilikləri tədris, tədqiqat və ictimai fəaliyyət sahələrində tətbiq etmək qabiliyyəti formalaşdıracaqlar.		
Tədris metodları	Məşğələ		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Praktiki tapşırıqlar		x
	Praktiki məsələnin təhlili		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Tapşırıq (mətn təhlili)	Semestr boyu	10
	Yoxlama işi (Quiz)	Aralıq imtahanından öncə Final imtahanından öncə	5+5
	Davamiyyət	Semestr boyu	5
	Esse	Final imtahanından öncə	5
	Aralıq imtahanı	Aprel	30
	Final imtahanı	İyun	40
	Yekun		100
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərslər buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. Dərsə gecikmələr və ya digər dərs pozuntuları		

Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Dərsə 10 dəqiqə gecikən tələbəyə qayıb yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərs saatına buraxılır.

Yoxlama işi

Yoxlama işi tələbələrin mövzu üzrə bilik və analitik hazırlıq səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi məqsədilə yazılı formada keçirilir. Sənədlə təsdiq edilən üzrlü səbəblərə (sağlamlıqla bağlı arayış, rəsmi icazə sənədi və s.) görə yoxlama işində iştirak edə bilməyən tələbələrə növbəti həftə ərzində yoxlama işini yazmaq imkanı yaradılır. Bu halda tələbə üzrlü səbəbi təsdiq edən müvafiq sənədləri müəllimə təqdim etməlidir. Yoxlama işi zamanı tələbələrin müvafiq mövzular üzrə nəzəri bilikləri, tarixi prosesləri anlama səviyyəsi və yazılı şəkildə elmi fikir ifadə etmə bacarığı qiymətləndirilir.

Esse

Seçilmiş mövzu üzrə tələbələr yazılı esse hazırlayacaqlar. Esse tələbənin mövzuya dair apardığı müzakirəni, şəxsi düşüncələrini və analitik təhlilini əks etdirməlidir. Esse mətnində yalnız faktların sadalanması deyil, tələbənin mövzuya münasibəti, müstəqil düşünmə qabiliyyəti və tənqidi yanaşması əsas meyar kimi qiymətləndiriləcəkdir. Müzakirə və təhlil elementi essenin əsas məzmununu təşkil etməlidir.

Tapşırıq

Bu tapşırıq çərçivəsində tələbələr Azərbaycan tarixinin müvafiq dövrü üzrə seçilmiş elmi-nəzəri məqalələri, imzalanmış beynəlxalq müqavilə mətnlərini, rəsmi qərar və sənədləri şifahi formada təhlil edəcəklər. Təhlil zamanı tələbələr təqdim olunan mətnlərin məzmununu elmi metodologiya əsasında şərh etməli, tarixi hadisə və proseslərin səbəb-nəticə əlaqələrini müəyyənləşdirməli, sənədlərin ictimai-siyasi və hüquqi əhəmiyyətini izah etməlidirlər. Şifahi müzakirə prosesində əsas diqqət tarixi mənbələrin obyektiv qiymətləndirilməsinə, müxtəlif elmi yanaşmaların müqayisəli şəkildə təqdiminə və mövzu üzrə əsaslandırılmış elmi mövqenin formalaşdırılmasına yönəldilir. Tapşırıq məşğələləri zamanı şifahi təqdimat və müzakirə formatında həyata keçirilir və tələbələrin elmi terminologiyadan düzgün istifadə etməsi, mənbələrə əsaslanan arqumentasiya aparması tələb olunur.

İmtahanlar

Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. Aralıq və yekun imtahanı mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır.

İmtahan qaydalarının pozuntuları

Aralıq və yekun imtahanları işində tələbə tərəfindən və bir-birindən köçürmə halları qadağandır. Bu qaydaya riayət etməyən tələbələrin imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) qiymət ilə imtahandan kənarlaşdırılır.

Fənni bitirmək qaydası

Universitetin qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60% və yuxarı hesab edilir. Kəsiri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il təkrarən götürə bilər. Tələbələrin davranış qaydaları Dərs zamanı dərs prosesini pozmaq və etik qaydaları pozmaq qadağandır. Həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.			
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)			
Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.		Azərbaycanda müstəqil Türk xanlıqlarının yaranması, idarəçilik sistemi, xarici siyasəti.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3. Fəsil 14.
2.		Azərbaycan beynəlxalq münasibətlərdə (XVIII əsrin sonu - XIX əsrin əvvəli). Şimali və Cənubi Azərbaycanın Çar Rusiyası və Qacar dövləti arasında bölüşdürülməsi. Gülistan və Türkmənçay müqavilələri.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3. Fəsil 15.
3.		XIX yüzilliyin birinci yarısında Şimali Azərbaycanda ictimai - siyasi həyat. Müstəmləkə zülmünə qarşı üsyanlar. Şimali Azərbaycan XIX yüzilliyin ikinci yarısında. Kapitalist münasibətlərin yaranması və inkişafı.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3. Fəsil 16
4.		Şimali Azərbaycan XX əsrin əvvəllərində. Milli Azadlıq Hərəkatının başlanması. Azərbaycanda mətbuat və milli fikir tarixi.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3. Fəsil 17.
5.		1905-ci il erməni-türk (müsəlman) davası. Rusiya dövlət dumasında Azərbaycanlı deputatlar və onların fəaliyyətləri.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3. Fəsil 18.
6.		Azərbaycanda siyasi təşkilatların yaranması və fəaliyyəti. ("Difai", "Müdafiə", "Türk Ədəmi Mərkəziyyəti", "Müsavət" və s). Yaranmış xeyriyyə təşkilatları. ("Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyəti", "Nicat", "Nəşri-Maarif", "Səadət" və s).	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3. Fəsil 19.
7.		Güney Azərbaycan XX əsrin əvvəllərində. Güney Azərbaycanda demokratik hərəkat. Məşrutə inqilabı. Səttar xan.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 20.
		Aralıq imtahanı	
8.		Azərbaycan Birinci Dünya müharibəsi illərində. Azərbaycan Rus inqilabı illərində (fevral - oktyabr 1917-ci il). Bakıda Qafqaz Müsəlmanları qurultayının keçirilməsi.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 21.
9.		Azərbaycanda milli dövlətçiliyə gedən yol. Ərazi	Dərsliklər və əlavə

		muxtariyyəti ideyasının irəli sürülməsi. 1917-ci ilin mayında Rusiya Müsəlmanları Qurultayının keçirilməsi. Ə.M.Topçubaşovun və M.Ə.Rəsulzadənin fəallığı.	ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 22
10.		Zaqafqaziya Seyminin yaranması. Azərbaycanlı siyasi xadimlərin Tiflisdə Seymdə fəallığı. 1918-ci ilin mart-aprel hadisələri; ermənilərin türk-müsəlman əhaliyə qarşı soyqırım törətməsi. Bakı, Quba, Şamaxıda soyqırım fəaliyyətləri. S.Şaumyanın başçılıq etdiyi Bakı Şəhər Xalq Komissarları Sovetinin bu qırğınlarda məsuliyyəti.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 23
11.		Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin elan edilməsi. İstiqlaliyyət Bəyannaməsi. Azərbaycanın istiqlaliyyət uğrunda mübarizəsi.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 24.
12.		Azərbaycanın işğaldan qurtuluşu. Qafqaz İslam ordusunun döyüş yolu və missiyası. Osmanlı Türk paşalarının fədakarlığı. Azərbaycan hökumətinin Bakıda fəaliyyətə başlaması.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 25
13.		AXC-in daxili siyasəti. Ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə. Təhsilin milliləşdirilməsi. İlk Universitetin yaradılması. Milli ordunun formalaşması.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 26.
14.		Azərbaycanın beynəlxalq vəziyyəti. Paris sülh konferansına Ə.M.Topçubaşovun başçılığı ilə nümayəndə heyətinin göndərilməsi. Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi tanınması.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 27.
15.		1920-ci ilin Bolşevik Rus işğalı. Azərbaycan Parlamentinin son toplantısı. Cümhuriyyətin işğalı.	Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat/əsas dərsliklər: 1-3 Fəsil 28.
		Final imtahanı	